

Viite
Hänvisning Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rakennussuojelupäätös 5.4.2017, Dnro UUDELY/367/2015, kiinteistöllä 638-485-1-12 sijaitsevan Näsin kartanon pääarakennuksen sekä siihen välittömästi liittyvän piha-alueen kivimuureineen ja kellareineen sekä aumakattoisen asuinrakennuksen suojelemisesta rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) nojalla

Asia
Ärende YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS VAHVISTAA PORVOOSSA SIJAITSEVAN NÄSIN KARTANON SUOJELU RAKENNUSPERINNÖN SUOJELEMISESTA ANNETUN LAIN NOJALLA

KOHDE

Porvoon kaupungin kiinteistöllä 638-485-1-12 osoitteessa Näsinmäentie 1, 06100 Porvoo sijaitsevan Näsin kartanon päärakennus ja siihen välittömästi liittyvä piha-alue kivimuureineen ja kellareineen sekä aumakattoinen asuinrakennus. Kiinteistön rakennuksineen omistaa Porvoon kaupunki. Pysyvät rakennustunnukset ovat päärakennus 102807526T ja asuinrakennus 102807527U.

VAHVISTETTAVAKSI TOIMITETTU PÄÄTÖS

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jäljempänä ELY-keskus, on 5.4.2017 antamallaan päätöksellä päättänyt suojella Näsin kartanon. Suojelu kohdentuu Näsin kartanon pääarakennuksen ulkoarkkitehtuuriin, rakennusrunkoon ja sisätiloihin. Sisätiloissa suojelu kohdentuu ensimmäiseen kerrokseen sekä toisen kerroksen vinttikamareihin. Aumakattoisessa asuinrakennuksessa suojelu kohdentuu asuinrakennuksen ulkoarkkitehtuuriin ja rakennusrunkoon. Pihalla suojelu kohdentuu kivirakenteisiin ja kellareihin. Suojelun kohdentuminen määritellään tarkemmin liitteenä olevassa ELY-keskuksen päätöksessä. Pääarakennuksesta kauempana olevan alueen ja ulkorakennusten suojelu voidaan ratkaista asemakaavalla maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.

SUOJELUMÄÄRÄYKSET

ELY-keskus on päätöksessään antanut seuraavat suojelumääräykset:

1. Näsin kartanoa tulee hoitaa ja käyttää niin, että kokonaisuuden kulttuurihistoriallinen arvo säilyy.
2. Kartanon pääarakennuksen ja aumakattoisen asuinrakennuksen ulkoarkkitehtuuri ja rakennusrunko sekä pääarakennuksen sisätilat säilytetään.

3. Pihapiirin kivirakenteet ja kellarit säilytetään.
4. Kartanon päärakennuksen karoliiniseen pohjakaavaan perustuva hirsiseinien mukainen tilajako säilytetään.
5. Korjaus- ja muutostöissä käytetään materiaalien ja arkkitehtuurin osalta kestäviä ratkaisuja, jotka perustuvat muutosten alaisten tilojen ja rakennusosien historian, arvon ja merkityksen tuntemiseen.
6. Suojeltaviksi esitetyissä rakennusten osissa tehdään ensisijaisesti säilyttäviä korjauksia. Mikäli suojeltavia osia on perustellusti uusittava, noudatetaan olemassa olevaa mallia, muotoa, rakennetta ja materiaalia. Vintille eteisestä johtaneen portaan palauttaminen vanhalle paikalleen on mahdollista. Toiminnallisiin tarpeisiin perustuvat muutokset ovat mahdollisia, mikäli ne on mahdollista toteuttaa arvokkaiden ominaispiirteiden heikentymättä.
7. Korjaus- ja muutostöissä on kuultava asiantuntijana Museovirastoa, jolla on oikeus antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

KAAVA- JA SUOJELUTILANNE

Suojeltavalle alueelle on suunnitteilla asemakaava. Näsin kartano sijoittuu voimassa olevassa Porvoon keskeisten alueiden osayleiskaavassa Julkisten palvelujen ja hallinnon alueelle, jolla ympäristö säilytetään.

Kartano muodostaa yhdessä Näsinmäen puistometsän ja Näsin hautausmaan kanssa valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellun rakennetun kulttuuriympäristön alueen *Näsin hautausmaa* (RKY 2009).

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Ympäristöministeriö vahvistaa Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemän Porvoon Näsin kartanon päärakennusta ja siihen välittömästi liittyvää piha-aluetta kivimuureineen ja kellareineen sekä aumakattoista asuinrakennusta koskevan rakennussuojelupäätöksen suojelumääräyksineen.

Perustelut

Sovellettavia lainkohtia

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Pykälän 3 momentin mukaan lakia voidaan kuitenkin soveltaa myös asemakaava-alueella, jos kohteella on valtakunnallista merkitystä (momentin 1 kohta) sekä jos kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö ja rakennuslailla (momentin 2 kohta).

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Pykälän 2

momentin mukaan rakennuksen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla: 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus), 2) historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus), 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus), 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys), 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus), tai 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Suojelun edellytykset

Museoviraston 16.12.2016 antaman lausunnon mukaan Näsi mainitaan historiallisissa lähteissä ensimmäisen kerran vuonna 1421. Näsin kartano mainitaan 1500-luvulla kuninkaankartanona ja aateliston säterikartanona. Kartano sijoittuu Porvoonjoen rantamille, vastapäätä Porvoon keskiajalla syntyneen kaupungin keskusta. Näsin kartano on osa Porvoon vuonna 2010 perustettua kansallista kaupunkipuistoa. Pihapiirissä on myös muinaisjäännösrekisterin kohde *Näsen rälssisäteri*.

Kartanon nykyisen päärakennuksen rakennusvuosi ei ole tiedossa. Rakennusajankohdaksi arvioidaan 1830-lukua, mutta rakennus on voitu rakentaa myös aiemmin ja remontoida tuolloin. Julkisivujen piirteet noudattavat sotilasvirkatalojen mallipiirustusten muokkaamaa kartanoarkkitehtuurin perinnettä. Päärakennuksessa yhdistyy eri aikakausien piirteitä, kuten 1700-luvun kartanoihin viittaava arkkitehtoninen ulkoasu (pystyvuoraus ja mansardikatto) ja karoliininen pohjakaava sekä toisaalta empireä noudattavat, arviolta 1830-luvulle ajoitetut tapetti- ja kattomaalauslöydöt.

Nurkkapilasterein varustettu hirsirunkoinen rakennus on rakennettu korkealle kiviperustukselle. Talon alla on holvattu kivikellari. Pohjoispäädyn ikkunat ja läntinen sisäänkäynti on viimeistely myöhäskustavilaisin listoituksin. Rakennuksen kummallakin pitkällä sivulla on kaksi kattolyhtyä. Nykyisten T-karmisten ikkunoiden yläosa on kaksiruutuinen ja molemmat alapuitteet ovat kolmiruutuiset. Luonnonkivelle perustettu pulpettikattoinen pohjoiskuisti ja pääsisäänkäynnin kuisti ovat arviolta 1800-luvun lopulla rakennettuja.

Pohjakaavaltaan karoliinisen alakerran tilajako vaikuttaa alkuperäiseltä lukuun ottamatta 1990-luvulla eteiseen portaan tilalle rakennettuja WC-tiloja. Osa alakerran ovista on ummistettu jossain vaiheessa. Yläkerrassa on avovintin molemmissa päissä tulisijoilla varustetut huoneet.

Sisätilojen ovilistat noudattavat pääasiassa uusklassistista tyyliä. Osa ovista lienee alkuperäisiä. Kaakeliuunit ovat todennäköisesti 1900-luvun alusta. Kattolistat on arvioitu rakennuksen varhaiseen vaiheeseen kuuluviksi, ikkunalistat ovat todennäköisesti 1920-luvulta ja sen jälkeiseltä ajalta. Malliltaan vaihtelevat jalkalistat vaikuttavat 1900-luvun kerrostumilta. Ikkunat on varustettu espanjoletein. Nykyisten seinäpintojen alla on säilynyt runsaasti vanhoja tapettikerrostumia. Vanhimman löytyneen tapettifragmentin ja kattomaalauksen on arveltu olevan 1830-luvulta. Suuri osa latioista on päällystetty todennäköisesti 1900-luvun alussa linoleumimatoilla, myöhemmin myös muovimatoilla, joiden alla vaikuttaa olevan lattialaudoitusta. Osa linoleumimatoista on hyväkuntoisia ja ne ovat olennainen osa sisätilojen kerroksellisuutta.

Näsin kartano on osa Porvoon ympäristön pitkää asutus- ja viljelyhistoriaa. Itäusimaalaista kartanokulttuuria edustavan rakennushistoriallisesti ja –taiteellisesti arvokkaan kartanon

ulkoasu ja karoliininen pohjakaava viittaavat sotilasvirkatalojen mallipiirustusten muovaamaan kartanoarkkitehtuurin perinteeseen (historiallinen todistusvoimaisuus). Todennäköisen rakennuttajansa Johan Holmin myötä kartanolla on voimakasta henkilöhistoriallista merkitystä. Rakennuksen ulkoarkkitehtuuri ja sisätilojen detaljit ovat monin paikoin säilyneet (alkuperäisyys), ja toisaalta eri aikoina julkisivuihin ja sisätiloihin tehdyt muutokset ja runsaina säilyneet kerrokset kertovat rakennuksen käyttöhistoriasta (historiallinen kerroksisuus).

Suojelun kohdentuminen

Suojelun kohdentaminen samoin kuin suojeltavien rakennusten erityispiirteet on määritelty tarkemmin vahvistettavan ELY-keskuksen päätöksen perusteluissa.

Johtopäätökset

Edellä mainitun perusteella ympäristöministeriö katsoo, että Näsin kartano on rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu suojeltava kohde, joka täyttää rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain 8 §:n mukaiset suojelun edellytykset. Koska maankäyttö- ja rakennuslain säännösten nojalla ei voida riittävässä määrin suojella kartanon arvokkaita sisätiloja ja kartanon, suojellun asuinrakennuksen ja pihapiirin muodostamalla kokonaisuudella on valtakunnallista merkitystä, sen suojeleminen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla on perusteltua, vaikka alueelle on suunnitteilla asemakaava, jonka nojalla kohde ja nyt suojelun ulkopuolelle jäävät rakennukset aiotaan suojella.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10 §

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Valitus saadaan tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Lisätietoja tästä ratkaisusta saa tarvittaessa asian esittelijältä Anu Karjalaiselta (etunimi.sukunimi@ym.fi tai +358 295 250 067).

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri

Kimmo Tiilikainen

Lainsäädäntöneuvos

Anu Karjalainen

LIITTEET

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vahvistettava päätös karttaliitteineen 5.4.2017, Dnro UUDELY/367/2015

Valitusosoitus

PÄÄTÖS

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Porvoon kaupunki

TIEDOKSI

Museovirasto

Itä-Uudenmaan maakuntamuseo

Porvoon seurakuntayhtymä